

ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ПРИ РОЗКРИТТІ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

*БЕЛЯЄВА Л.А., К.Е.Н., ДОЦЕНТ, ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ*

Проаналізований діючий порядок використання економічної інформації при відображенні стану економічної злочинності і розкритті даного виду злочинів, визнана необхідність організаційного і законодавчого врегулювання порядку використання економічної інформації.

Analyzed the current procedure for the use of economic information when displaying the state of economic crime and the disclosure of this type of crime, recognised the need for institutional and legislative regulation of the order of the use of economic information.

Постановка проблеми. Організована економічна злочинність є сьогодні в Україні реальною погрозою для економіки держави, підриває основи економічних реформ, спотворює нові ринкові відносини. Під загрозою полягає безпека держави.

Сучасний стан економіки, що характеризується нестабільністю у виробництві, розбалансуванням системи державного фінансування, напруженою ситуацією на ринку кредитних ресурсів, невизначеністю податкового законодавства, а також недосконалістю системи державного контролю за діяльністю як державних підприємств, так і комерційних структур, зумовлює збільшення посадових зловживань і фактів хабарництва, сприяє погіршенню криміногенної обстановки в Україні.

Злочинність у сфері економіки досягла такого якісного рівня, що вона стала визначати характер і напрямки реалізації реформ не тільки у сфері економіки, а й в системі державного будівництва і правоохоронної діяльності.

Основними причинами, що сприяють розвиткові тіньової економіки, і безпосередньо економічної злочинності в Україні, були і вважаються: недосконалість діючої законодавчої бази, наявність у законодавчих актах значної кількості необґрунтованих правових норм і обмежень в сфері економіки; відсутність інвестиційних альтернатив для тіньових капіталів і зацікавленості в їх вкладанні в офіційний сектор економіки; недосконалість і нестабільність податкового законодавства; втрата історичних традицій, моральних і етичних норм, які є основою поваги до чинного законодавства в сфері

підприємницької діяльності.

Необхідність боротьби з економічними злочинами суттєво підвищують роль інформаційного, технологічного, методичного, організаційного та іншого забезпечення в процесі прийняття ефективних заходів. Наявність достовірної і своєчасної інформації про здійсненні злочини та їх характеристику дозволить краще аналізувати ситуацію і приймати ефективні рішення, швидше адаптуватися до їх змін.

У цих умовах висуваються нові вимоги до організації економічної інформації, до методики обліку і аналізу економічних злочинів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні на дану проблему звертають увагу як вчені, так і практики, представники різних напрямків наукових досліджень.

Вирішенню поставленої проблеми приділяли свою увагу вчені, які розглядають її як складову організації боротьби з економічними злочинами. Пропонували свої шляхи вирішення даних питань фахівці-практики В.Д. Понікаров, Б.Ф. Усач, М.В. Мурашко, фахівці з економічної безпеки, які у своїх роботах пропонують практику власного досвіду або коментують можливість їх вирішення.

Мета дослідження. Проаналізувати діючий порядок використання економічної інформації при відображенні стану економічної злочинності і розкритті даного виду злочинів. Розкрити необхідність організаційного і законодавчого врегулювання порядку використання економічної інформації.

Виклад основного матеріалу. Високий рівень зростання організованої економічної злочинності у нашому суспільстві обумовлений не окремими причинами, хоча кожна з них відіграє свою роль, а комплексом: слабкість владних структур, недосконалість кадрової політики, недосконалість законів, неспрацьовування нових, недостатньо апробованих економічних механізмів, безробіття, високі ціни на товари широкого споживання і та інше.

Загальна організація боротьби з економічною злочинністю складається з інформаційно-аналітичної діяльності, прогнозування, визначення стратегії боротьби зі злочинністю, правового регулювання і передбачає:

- управління процесами боротьби з економічною злочинністю;
- інформаційне забезпечення управління процесами боротьби з даним видом злочинності;
- аналіз, прогнозування і планування заходів боротьби з економічною злочинністю;

- координацію і взаємодію в зазначеній сфері діяльності;
- правове регулювання діяльності щодо боротьби із злочинністю;
- кадрове і ресурсне забезпечення діяльності щодо боротьби з економічною злочинністю;
- наукове вивчення проблем боротьби з економічною злочинністю, аналіз практики і впровадження в практику результатів дослідження;
- розробку й реалізацію стратегії і програм боротьби з економічною злочинністю;
- забезпечення контролю за процесами боротьби з економічною злочинністю;
- відповідне і безупинне спостереження за результатами зазначеного виду діяльності;
- оцінку ефективності боротьби зі злочинністю у сфері економіки.

Як видно, при вивченні економічних злочинів, важливим є системний аналіз для проведення якого необхідні економічні показники. До їх числа відносять ті дані, які дають економічній злочинності кількісну і якісну характеристику. Це насамперед статистичні дані і дані конкретних соціологічних досліджень. Визначальним є інформаційний показник, що дає уявлення про економічну злочинність у цілому і по окремих її видах, категоріях і групах злочинів. Показники, поряд з іншим, дають уявлення про тенденції і закономірність даного виду злочинності. За їх допомогою висвітлюється суспільна небезпека економічної злочинності, показується загроза громадянину, суспільству і державі, здійснення злочинів вчинених проти власності, чужого майна.

Статистичні дані про економічну злочинність і фактична злочинність - різні явища. Економічна злочинність має властивість до значної латентності, статистика далеко не цілком відображує всі характеристики цього явища. Статистичні показники важливо аналізувати у взаємозв'язку, а також з урахуванням соціальних, демографічних, економічних, правових та інших факторів. Головне - виявляти відносини злочинності з суспільством, злочинців з потерпілими тощо. Інша важлива обставина - це повний облік злочинів, їх об'єктивна реєстрація. Офіційно облік зареєстрованих злочинів було введено у 1961 р. майже одночасно із застосуванням нового для того часу Кримінального кодексу, а облік усіх виявлених осіб, що здійснили злочини, - з 1966 р. Пізніше виникла проблема і про реєстрацію потерпілих вад злочинів.

Стан економічної злочинності, як явища, оцінюється на

практиці головним чином за кількістю злочинів і числу осіб, які їх здійснили за той чи інший період на конкретній території. Це неминуче приводить до того, що по цим же двом показникам визначаються також структура та динаміка даного явища, його рівень, інші характеристики. Однак при цьому з виду випускається такий важливий показник співвідношення економічної злочинності, як потерпілі від злочинів. А такими можуть бути не тільки громадяни, але й інші суб'єкти власності. Тут необхідна відповідна класифікація, придатна дія конкретизації потерпілих від економічних злочинів, і виділення відповідного показника в офіційній статистиці. Також зрозуміло, що без обліку і вивчення цього показника неможливо виявити основні «вади» економічної злочинності, безпосередньо зв'язані з її наслідками. Економічна злочинність тісно зв'язана з поведінкою не тільки тих, хто здійснює кримінально карні діяння, але і тих, у відношенні кого вони відбуваються (винний і потерпілий як фізичні особи). Не можна випускати з виду і вторинну жертву - близьких потерпілого, працівників фірми тощо. Усе це повинно бути детально відображене у статистиці, у тому числі і сума заподіяного від злочину збитку.

Перекручування уявлення про економічну злочинність також дає латентна її частина.

Усі злочини (їх сукупність), вчинені у сфері економіки, як зареєстровані, так і незареєстровані прийнято вважати «дійсною економічною злочинністю». Практика свідчить про те, що реальні межі даного виду злочинності значно перевищують відомі. Виділяється кілька основних груп латентних економічних злочинів: природна латентність, межові ситуації і штучна латентність. Перша група - це злочини, про які представникам установ чи організацій, окремим особам, у тому числі і потерпілим, не відомо. Вони не виявлені, а тому сховані, непомітні, їх не спостерігають. Друга група - це випадки, коли факт злочину виявляється, але з різних причин про нього не повідомляється в правоохоронні органи, Третя група - це злочини, які у порушенні закону не визнаються і які не реєструються, укриваються посадовими особами.

Класифікація латентних економічних злочинів може бути різною. За даними деяких авторів, у середньому правоохоронні органи реєструють 10 - 12 злочинів проти власності зі 100. Економічні злочини як би фільтруються, перш ніж бути зареєстрованими: спочатку самі потерпілі «відбирають» діяння, про які варто повідомляти в правоохоронні органи, а потім ці органи «відбирають» злочини, які за їх розумінням, можна зареєструвати. Крім цього, є

безліч і інших «лазівок». Так і створюється офіційна система обліку розглянутих злочинів, таким чином утворюється їх латентність.

Висновки. Приховані економічні злочини - це закрита інформація про економічну злочинність. Остання може бути зрозумілою на основі інформації про усі факти, що складають цю сукупність. Маються на увазі злочини, злочинці і потерпілі. У даному випадку, на наш погляд, необхідно говорити ще і про наслідки злочинності. Якщо вся ця інформація ігнорується, то економічна злочинність не може бути правильно зрозуміла. Тому вважаємо, що настав час відмовитися від звичної і примітивної оцінки злочинності, коли при її вивченні враховуються тільки злочини, причому тільки зареєстровані. Злочинність без обліку її наслідків не може бути вивчена достатньо повно і відповідні заходи боротьби з нею не будуть спрацьовувати.